

Nørreådalens Landskabsråd

Referat ekstraordinært møde i Nørreådalens Landskabsråd om udbygning af Viborg Centralrenseanlæg

22. maj 2024, kl. 17-20

Løvskal Hus, Løvskal Landevej 18, Løvskal, 8850 Bjerringbro

Mødedeltagere

Nørreådalens Landskabsråd

- Martin Christian Molbo, forperson, lodsejer (MCM)
- Martin Holm Kristensen, lodsejer (MHK)
- Andreas Hartvigsen, lodsejer (AH)
- Keld Lanng, lodsejer (KLA)
- Therese Simonsen Straarup, lodsejer (TSS)
- Kristiane Klindt, lodsejer (KK)
- Jørgen Klaris, Tapdrup Borgerforening (JK)
- Lone Frandsen, Ålav for Nørreå og Gudenå/Løvskal egnens Lokalråd (LF)
- Susanne Kraft, VibLand, Kvorning Borgerforening (SK)
- Morten Dam Rasmussen, Ørum IF (MDR)
- Mette Høst Hammershøj, Nørreå Natur og Fritidscenter (MHH)
- Lars Mogensen, Danmarks Naturfredningsforening (LMG)
- Thorkil Danielsen, Friluftsrådet (TD)
- Ole Sommer Bach, Randers Regnskov (OSB)
- Eja Lund, Velas (EL)
- Flemming Hermann, Energi Viborg Vand (FH)
- Søren Gade (S), Favrskov Kommunes (SG)
- Thomas Møller Schmidt, Viborg Kommune (TMS)

Sekretariat

- Jørgen Jørgensen, Viborg Kommune (JJ)
- Lars Maagaard, Randers Kommune (LMA)
- Niels Kjeldgaard, Energi Viborg Vand (NK)

Observatør

- Lone Sødervist Kristensen, Københavns Universitet (LSK)

Eksterne eksperter

- Henrik Skovgaard, WSP (HS)
- Kristian Vestergaard, Aarhus Universitet (KV)
- Bjarne Strobel, Københavns Universitet (BV)

Der var afbud fra Søren Krog Jensen, lodsejer (SKJ), Svend Kuhr Lajer, lodsejer (SKL), Fugleværnsfonden v/Thomas Færgemand, lodsejer (TF), Asbjørn Jensen, Ørum-Møllerup Jagtforening/Hammershøj og Omegns Jagtforening (AJ), Max Roger Thomsen, Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark (MRT), Line Mathiasen,

Nørreådalens Landskabsråd

Randers Tegl/ Hammershøj Teglværk (LM), Mette Risager, LAG Randers-Favrskov (MR), Lars Mogensen (LA), Viborg kommunes Klima- og Miljøudvalg (LMO), Karen Lagoni (S), Randers Kommunes (KL)

Andreas Kyhn Brejnholt, lodsejer (AKB), Jørgen Bidstrup, Naturstyrelsen (JB) og Christian Børgesen, LandboForeningen Midtjylland (CB) deltog ikke.

Dagsorden

1. Velkommen v./forperson Martin Christian Molbo
2. Status og rammer for dagens møde v./Jørgen Jørgensen, Viborg Kommune
3. Hvilke spørgsmål/emner vil landskabsrådet gerne have belyst?
Landskabsrådets medlemmer har lejlighed til at tilkendegive hvilke emner eller spørgsmål de gerne vil have belyst
4. Gennemgang af miljøkonsekvensrapport. v/Henrik Skovgaard, WSP
5. Aftensmad
6. Drøftelse

Bilag

Høringsudkast til miljøgodkendelsen og miljøkonsekvensrapport: [Viborg: Høring om udkast til § 25-tilladelse samt miljøgodkendelse og miljøkonsekvensrapport for udbygning af Viborg Centralreenseanlæg - Viborg Kommune](#)

Referent Jørgen Jørgensen

Ad. 1

MCM bød velkommen

MCM understregede, at dagsordenen for dette møde er begrænset til emner med forbindelse til udbygningen af Viborg Centralreanseanlæg. Andre emner landskabsrådets medlemmer synes bør tages op gemmes til det næste ordinære møde mandag d. 24. juni.

MCM takkede LSK, Københavns Universitet for, på hans foranledning, at have stillet sig til rådighed som ordstyrer og facilitator for mødet og de drøftelser, der skal være under de enkelte punkter.

Desuden takkede han Kristian Vestergaard, Aarhus Universitet (KV) og Bjarne Strobel (BS), Københavns Universitet for at sige ja til at deltage og stille deres ekspertviden til rådighed. KV får spørgsmål fra landskabsrådet om vandstand/vandafstrømning. BV for spørgsmål om betydningen af miljøfarlige/fremmede stoffer i miljøet.

Endelig tak til Henrik Skovgaard (HS) fra rådgivningsfirmaet WSP, der har været rådgiver for Energi Viborg Vand og lavet miljøkonsekvensvurderingen. HS vil redegøre for deres arbejde.

Der var derpå en kort præsentationsrunde.

Nørreådalens Landskabsråd

Ad. 2

JJ redegjorde kort for status i Viborg Kommunes arbejde med renseanlægsstrukturen og herunder en kort gennemgang af de forskellige trin og dokumenter i plan- og godkendelsesprocessen.

JJ understregede, at den politiske beslutning om den fremtidige renseanlægsstruktur i Viborg Kommune blev truffet med Byrådets vedtagelse af tillægget til spildevandsplan d. 26. april 2023. Pt. er et udkast til miljøkonsekvensrapport, i offentlig høring frem til d. 31. maj 2024 og herefter udarbejdes, som det sidste trin i godkendelsesprocessen: VVM-afgørelse, miljøgodkendelse og udledningstilladelse. Det er i udledningstilladelsen, at de endelige krav til udledning af spildevand, som Energi Viborg Vand skal overholde, fastlægges. De viste slides er vedhæftet.

Der blev spurgt ind til myndighedernes forskellige roller i sagen og JJ redegjorde for, at Viborg Kommune er godkendelsesmyndighed og i den egenskab gennemfører planlægningen og udarbejder de nødvendige godkendelser og tilladelser. Miljøstyrelsen er tilsynsmyndighed og skal føre tilsyn med, at vilkårene i kommunens godkendelser og tilladelser overholdes. JJ bekræftede, at kommune og forsyningselskab ikke er indbyrdes uafhængige, og redegjorde for, at kommunen i sådanne tilfælde har en særlig forpligtigelse til at sikre at myndighedsafgørelserne er velbegrundede og fagligt i overensstemmelse med gældende retspraksis. JJ nævnte, at lignende forhold gør sig gældende i en række andre tilfælde, f.eks. også i forbindelse med kommunale vejprojekter.

Ad. 3

Indledningsvist drøftede landskabsrådets medlemmer i små grupper, hvilke spørgsmål/emner de hver især syntes, det var væsentligt at få belyst.

Herefter blev emner indsamlet og grupperet i nedenstående grupper:

- **Rensningsanlægget og dets opbygning**
 - Hvor blev det nye anlæg af?
 - Skal der ikke tages prøver af udledningstvandet før og efter udvidelsen af renseanlægget? Hvis ikke hvorfor?
- **Næringsstoffer**
 - Spændende hvad udledningstilladelsen siger?
 - Krav til udledningen, hvad er de?
 - Hvilken rensegrad forventes at kunne opnås efter omlægningen og overførslen af spildevand fra Viborg nord til renseanlægget i Bruunshåb?
 - Får Hjarbæk Fjord bedre miljøtilstand efter projektet?
 - Hvordan kan der opnås bedre fjernelse af N og P i spildevandet så der fås en bedre rensningsgrad? og hvad koster det i kr/m³?
 - Hvis vandmængden øges med 30% og rensegraden er uændret hvordan kan man så komme frem til at der ikke udledes mere stof?
 - Regnes der på rent vand fra nord?
- **Miljøfremmede stoffer**
 - Hvilke stoffer kan der ikke renses for?
 - Hvilke stoffer måles der for i udledningstvandet og hvilke måles der ikke for?
- **Håndtering af slam**
 - Hvor kommer det hen?
 - Hvordan håndteres det?

Nørreådalens Landskabsråd

- **Separatkloakering og regnvandshåndtering**

- Hvornår er Viborg Kommune separatkloakeret?
- Hvor løber spildevandet hen, hvis uheldet er ude (nedbrud, hul, ødelæggelse)?
- Hvordan forebygges uforudset store vandmængder (oversvømmelse, nedbør)?
- Hvordan håndteres overløb:
 - ved regnhændelser?
 - før og efter projektet?
 - hvad er der tilbage i vandet?

- **Påvirkning af vandføring og vandstandsforhold i Nørreåen**

- Hvilken betydning har det for vandstand i Nørreåen, at der pumpes spildevand over vandskel
- Øges den totale vandmængde efter ombygningen og overførslen af spildevand fra Viborg nord til Bruunshåb rensningsanlæg?
- Hvordan og i hvilken periode er der mervandføring - sommer/vinter?
- Hvad med Randers Kommune og oprensning af Gudenåen?

Ad. 4

HS gennemgik miljøkonsekvensvurderingens indhold. HS belyste bl.a. at rensegraden skal øges så der ikke udledes flere næringsstoffer end i dag og fremlagde WSP' vurdering af hvilke krav der skal stilles til stofkoncentrationer i udledningen og den maksimale påvirkning af vandstanden i Nørreåen i en sommersituation. HS bemærkede også, at WSP på baggrund af de foreliggende målinger af medicin og hjælpestoffer i Nørreåen vurderer, at der er behov for at udbygge renseanlægget med et såkaldt fjerde rensetrin, der er specielt designet til at rense for disse stoffer. De viste slides er vedhæftet.

Der var undervejs en del spørgsmål for at få præciseret faglige forhold og konklusioner. På et direkte spørgsmål fra LF, der henviste til Natura2000 konsekvensvurderingens side 29, understregede HS, at der ikke i beregningerne er gået ud fra, at det spildevand, der modtages fra den nordlige del af kommunen, er "rent vand". Det er spildevand med de mængder af organisk stof, kvælstof og fosfor, der fremgår af miljøkonsekvensrapporten, der er regnet på. Derfor skal rensegraden i det kommende renseanlæg også øges betydeligt, sådan at de samlede udledte stofmængder ikke stiger. Samtidig vil stofkoncentrationerne i det udledte vand falde, fordi den udledte vandmængde stiger.

Referentens opfølgende bemærkning: På Natura2000 konsekvensvurderingens side 29 i tabel 3.1.1 ses en oversigt over udbygning af Viborg Centralrenseanlæg med udledning til Nørre Å. Her er der ikke medtaget stofmængder i de nordlige anlæg da de jo i før-situationen udleder til Hjarbæk Fjord og i efter-situationen er nedlagt. De spildevandsdata fra nord, der i tabel 3.1.1. er anvendt til beregningerne af den fremtidige udledning fra Viborg Centralrenseanlæg fremgår af miljøkonsekvensrapportens bilag 7: [Bilag 7 Spildevandsdata.xlsx \(viborg.dk\)](#).

Der blev spurgt til hvor stor rensegraden ville være i procent. NK svarede, at der ikke regnet på det endnu, men at den formodentlig vil være over 90 %. Efter mødet har NK oplyst følgende:

"Tages udgangspunkt i gennemsnits-koncentrationsniveauer målt i det spildevand, der løb til Viborg Centralrenseanlæg i 2023, vil fremtidige koncentrationsniveauer i udledningen af det rensede spildevand på BOD 2,3 mg/l, total-kvælstof 4,5 mg/l og total-fosfor på 0,17 mg/l svare til følgende rensegrader:

- BOD (organisk stof): 98,7 % ≈ 99 %
- Total-kvælstof: 91,5 % ≈ 92 %
- Total-fosfor: 97,2 % ≈ 97 %

Nørreådalens Landskabsråd

Rensegrader vil kunne variere lidt fra år til år afhængig af bl.a. nedbørsforhold og koncentrationer i indløbsvandet"

Ad. 6

LSK startede med at vurdere, at med udgangspunkt i HS's oplæg og de spørgsmål der var blevet besvaret her, var der ikke behov for at drøfte næringsstoffer yderligere og foreslog, at vi derfor startede med at drøfte:

Håndtering af slam

FH redegjorde for at Energi Viborg Vand følger det regelsæt der er på området, dvs. den bekendtgørelse der populært kaldes udbringningsbekendtgørelsen. Men det er forventningen af udbringning på landbrugsjord skal afvikles og de fremtidige udviklingsmuligheder undersøges pt. Det drejer sig f.eks, om biogas, pyrolyse og behandling af slammet ved høje temperaturer.

Rensningsanlægget og dets opbygning

NK understregede, at der, forud for overflytningen af spildevand fra den nordlige del af Viborg Kommune, skal ske en omfattende udbygning, udvidelse og modernisering af Viborg Centralrenseanlæg i Bruunshåb, så anlægget kan leve op til de krav, der vil blive stillet i en ny udledningstilladelse.

I forhold til dokumentation af udledningerne så redegjorde TMS og FH for, at der er krav om udtagning af vandprøver af et godkendt laboratorie. Det er der krav om nu, og det vil der også være efter overflytningen af spildevand.

NK gennemgik principperne for opbygningen af det fremtidige anlæg og understregede sammen med FH, at det er Energi Viborgs forventning, at anlægget, som et af de første steder i landet, skal udbygges med et fjerde rensetrin, der bl.a. skal rense for medicinrester.

Separatkloakering og regnvandshåndtering

NK oplyste, at der pt. sker overløb ved Viborg Renseanlæg i forbindelse med regnhændelser ca. 5-8 gange årligt, men at der løbende arbejdes på at minimere dette, dels gennem separatkloakeringsprojekter dels ved optimering af driften på anlægget. Overflytningen af vand fra nord vil ikke forværre dette, tværtimod bliver kapaciteten på anlægget større.

I forhold til den relative betydning af udledte stofmængder ved overløb redegjorde FH for at i den første fase af et overløb udledes der til et "aflastningsbassin" og den efterfølgende udledning til omgivelserne, her Nørreåen, har en forholdsvis lav koncentration af spildevand.

Spørgsmålet om separatkloakering, tidshorisont og økonomi blev drøftet og FH nævnte at omkostningen ved at separatkloakere hele Viborg Kommune vil beløbe sig til ca. 8 mia. kr. i dagens priser og Energi Viborg bruger ca. 100 mio. kr. årligt på separatkloakering.

FH nævnte at selvom vi bruger rigtig mange ressourcer på, at øge kapaciteten i Viborg Renseanlæg og bassin på fælleskloakken, kan der forekomme regnhændelser, som fællessystemet ikke kan håndtere.

MHH konstaterede, at det efter hendes mening er helt uacceptabelt, at der overhovedet forekommer overløb af urensset spildevand.

Nørreådalens Landskabsråd

Det blev drøftet hvordan Viborg Kommune som myndighed kan sikre, at renseanlægget overholder de krav som ligger til grund for projektet - altså miljøkonsekvensrapporten. I den forbindelse henviste TMS til §25 i udkastet til VVM-tilladelse, hvor der står:

Begrundelse for tilladelsen

Miljøkonsekvensrapporten udarbejdet for Energi Viborg Vand A/S vurderer at udbygningen af Viborg Centralrenseanlæg kan etableres og drives uden uacceptable påvirkninger af miljøet. Det forudsættes at projektet etableres indenfor de rammer, beskrivelser og forudsætninger, der gør sig gældende i miljøkonsekvensrapporten. Viborg Kommunes VVM-tilladelse til projektet meddeles på baggrund af nedenstående.

Miljøfremmede stoffer

BS redegjorde for, at vi nationalt i Danmark først de senere år for alvor har fået øje på det, der kan kaldes mikroforureninger. Altså udledningen af en række forskellige miljøfremmede stoffer, almindeligvis i forholdsvis lave koncentrationer. Det er derfor, at der nu nogle steder arbejdes på at indføre et såkaldt fjerde rensetrin på renseanlæg og der arbejdes, også på EU-niveau, på nye regler/lovgivning på området.

Det er nyt og med etablering af et fjerde rensetrin vil Viborg Centralrenseanlæg være "frontrunner" på området.

BS tilføjede, at der er tale om rigtig mange forskellige stoffer, vi måler derfor ikke på alle stofferne, men på udvalgte indikatorstoffer, som der sættes krav til. På den måde får man et overblik over eventuelle udfordringer. For nogle stoffer, som f.eks. PFAS gælder det, at de ikke fjernes effektivt i renseanlæg. De skal fjernes ved kilden, dvs. at konstaterer man, at de forekommer i for høje koncentrationer, skal der laves kildeopsporing og der skal stilles krav ved kilden.

Påvirkning af vandstandsforhold i Nørreåen

LSK konstaterede, at størsteparten af de rejste spørgsmål var blevet besvaret i HS's oplæg.

LF spurgte til Randers Kommunes oprensning af Gudenåen, der efter hendes vurdering også havde betydning for Nørreåens evne til at modtage de større vandmængder fra renseanlægget? LSK svarede, at det emne ikke umiddelbart var en del af renseanlægsproblemstillingen, men en del af en meget bredere problemstilling om håndteringen af vandet i ådalene. Det emne var ikke på dagsordenen her og ville kræve mere tid, end der var til rådighed denne aften.

Afslutningsvist takkede MCM for deltagelse og engagement i aftenens møde og spurgte om der var nogle af deltagerne, der gerne ville fremføre ønsker til dagsordenen for næste møde?

Det var der ikke, men der blev mindet om at det fremgår af referatet fra sidste møde at landskabsrådets medlemmer kan sende input til dagsorden til sekretariat (JJ).